XEERKA ISTAATISTIKADA

(THE STATISTICS LAW)

Wasaaradda Qorshaynta iyo Horumarka Qaranka

Jamhuuriyadda Somaliland

Shanxda Tusmada (Contends)

Cutubka/Qodobka			Page
CUTUBKA 1aad	:	HORDHAC	3
Qodobka 1 aad	:	Magaca xeerka	3
Qodobka 2 aad	:	Qeexitaano	3
Qodobka 3 aad	:	Dabaqaadda	3
CUTUBKA 2 AAD	:	WAXKA ISTAATISTIKADA	4
Qodobka 4 aad	:	Qaabdhismeedka	4
Qodobka 5 aad	:	Hawsh-shaqo ee waaxda	4
Qodobka 6 aad	:	Awoodda iyo waajibaadka Agaasimaha	5
CUTUBKA 3 AAD	:	SIRTA	6
Qodobka 7 aad	:	Qarsoodiga xogta	6
CUTUBKA 4 AAD	:	QODOBADA CIQAABTA	6
Qodobka 8 aad	:	Xogbixinta aan banaanayn	6
Qodobka 9 aad	:	Dembiyo kale	6
Qodobka 10 aad	:	Guddida la talinta Staatistikada	7
CUTUBKA 5 AAD	:	QODOBADA UGU DAMBEEYA	8
Qodobka 11 aad cayiman	:	Awood wax ka bedelka liistada Staatistikada	8
Qodobka 12 aad	:	Xeer nidaamiye	8
Qodobka 13 aad	:	Tirtirid	9
Qodobka 14 aad	:	Daqan galka	10
Istatisticakada cayiman	:		11

CUTUBKA 1AAD
HORDHAC
(Introduction)

Qodobka 1aad
MAGACA XEERKA
(Name of the Law)

Xeerkan waxaa lagu magacaabaa 'Xeerka Istaatistikada' Jamhuuriyadda Somaliland (The Statistics Law of the Republic of Somaliland).

Qodobka 2aad
QEEXITAANO
(Definitions)

Haddii aan nuxurka xeerka si kale loogu farin, ereyadan soo socda waxaa loola jeedaa sidan;

"**WAAX** (*Department*)": waxaa loola jeedaa waa waaxda istaatistikada dhexe ee Wasaaradda Qorshaynta iyo horumarka Qaranka;

"**ISTAATISTIKADA CAYIMAN** *(Designated Statistics)*": waxaa loola jeedaa liistada Istaatistikada ku cad lifaaqa (B) ee la socda Xeerkan;

"**QOF** (*Person*)": waxaa loola jeedaa qofka aadamiga ah, shirkad, wasaarad, iskaashato, urur samafal, ama haykal kasta oo leh jiritaan, astaan iyo shakhsiyad qofnimo qaanuuneed oo Xeerka dalku uu aqoonsan yahay,

"**XEER NIDAAMIYE** (*Regulation*)": waxaa loola jeedaa waa xeer nidaamiyaha lagu soo saari doono si waafaqsan Xeerkan;

"**Wasiir** *(Minister)*": waxaa loola jeedaa Wasiirka wasaaradda Qorshaynta iyo Harumarka Qaranka

Qodobka 3aad
DABAQAADDA
(Application)

Xeerkan waxa lagu dabaqayaa Istaatistikada Cayiman oo keliya, Lagu dabaqi mayo Istaatistikada la xidhiidha Difaaca iyo arimaha nabad Sugidda.

CUTUBKA 2AAD
WAAXKA ISTAATISTIKADA
(Statistical Department)

Qodobka 4aad
Qaabdhismeedka
(Structure)

1. Waaxda ISTAATISTIKADA ee ka tirsan Wasaaradda Qorshaynta iyo Horumarka Qaranka ayaa wixii iminka ka dambeeya loo aqoonsanaandoonaa 'Waaxda Istaatistikada;
2. Waaxdan waxaa madax ka noqonaaya Agaasime, kaasoo leh sifooyinka ku qeexan Xeerka Shaqaalaha Dawladda, isla markaana u leh khibrad hawlaha Istaatistikada.

Qodobka 5aad
HAWSH-SHAQO EE WAAXDA
(Functions of the Department)

Iyadoo la tixraacayo Istaatistikada la cayimay, ayey Waaxdu:

b) Ururinaysaa, isku dubaridaysaa, kalaguraysaa, bandhigaysaa, faafinaysaa ama daabacaysaa macluumaadka Istaatistikada;

t) Abaabulaysaa, samaynaysaa Tirakoob iyo Sahamo kale keligeed ama iyada oo kaashanaysa wasaaradaha, maamulada gobolada iyo degmooyinka, iyo hay'adaha madaxa banana;

j) Samaynaysaa baadhitaan Istaatistika ah;

x) Samaynaysaa ereyqeexid (definitions), hab kalagur (classification) iyo hab raac (procedure) ay raacaan wasaaradaha, dawladda hoose, hay'adaha madaxa banaan iyo ciddii kale ee ku hawlan ururinta iyo kala gurka Istaatistikada.

kh) Kormeereysaa isla markaana ay isku duwaysaa hawlaha Istaatistikada ee ay samaeeyaan dhamaan Wasaaradaha, maamulada dawaladaha hoose iyo hay'adaha madaxa banaani;

d) Diyaarinaysaa dibna u eegeysaa qaababka Istaatistikada, qoraalada Su'aalo-sideyaasha iyo Dhokumentiyo kasta oo laga leeyahay ujeedooyin Istaatistiko ah;

r) Horumarinaysaa isla markaana taageeraysaa hawlaha Istaatistikada ee ay wadaan hay'adaha aan Dawliga ahyni si waafaqsan Shuruudaha ku xusan Xeerkan iyo xeer nidaamiyeyaasha.

Qodobka 6aad
AWOODDA IYO WAAJIBAADKA AGAASIMAHA
(Powers and Duties of Director)

1. Agaasimuhu wuxu kormeerayaa, isla markaana masuul ka yahay dhamaan hawlaha waaxda.

2. Agaasimuhu wuxuu kaloo yeeli karaa:

   b) In uu u igmado ama u xilsaarto hawlqabad ku saabsan Istaatistikada cayiman saraakiil kale oo ka tirsan Waaxda;

   t) In uu u gudbiyo Wasiirka soo jeedimo talobixineed oo ku saabsan magacaabis gudiyo la taliyaal iyo kuwo farsamo oo kala taliya Wasiirka caqabadaha guud iyo kuwa gaarka ahba ee la xidhiidha mawduuca statistikada;

   j) Inuu awood u siiyo Sarkaal kasta oo ka tirsan Waaxda inuu galo saacadaha u dhexeeya Cadceed soo baxa iyo Cadceed dhaca goob kasta ama Gaadiid kasta isagoo fulinaaya ujeedooyinka la xidhiidha ururinta xogta Istaatistikada.

Waxaase Shardi ah haddii goobtu ay tahay guri la degenyahay isla markaana ay jirto diidmo gelitaan waa in sideed iyo afartan saacadood oo ogeynsiin ah la siiyo.

Isla markaa, haddii goobtu tahay guri ay degen yihiin dumar, waa in la siiyo fursad kasta oo ay meel isku qariyaan ama jidhkooda ku asturaan.

CUTUBKA 3AAD
SIRTA
(Secrecy)

Qodobka 7aad
Qarsoodiga Xogta
(Confidentiality of information)

Dhamaan xogaha lagu helo iyada oo la raacaayo qodobada Xeerkan ama xeer-nidaamiyeyaasha la xidhiidha waa in loo tixgeliyaa sir, waana inaan loo bandhigin cid kasta oo aan fasax u haysan, marka laga reebo siyayaabo waafaqsan ujeedooyinka Xeerkan ama amar maxkamadeed.

CUTUBKA 4AAD
QODOBADA CIQAABTA
(Penal Provisions)

Qodobka 8aad
Xogbixinta aan banaanayn
(Improper disclosure)

Qof kasta oo:

b) Shaqaale ka ah Waaxda oo qof siiya xog qof kale ku saaban oo uu ku helay isaga oo gudanaaya shaqadiisa fasax sharciyana u haysan bixinteeda; ama

t) Haysta xog uu ogyahay in ay ku baxday sifo aan sharci ahayn qof kalena u sii gudbiyaa

wuxuu geleyaa dembi ciqaab mutaysta, ciqaabtu waxay noqonaysaa ganaax **ah Sl.sh 500,000 illaa Sl.sh 1,000,000** ama xadhig aan ka badnayn lix bilood ama labadaba.

Qodobka 9aad
Dembiyo kale
(Other offences)

1. Qof kasta oo:

b) Diida inuu bixiyo jawaab ama si ula kac ah jawaab been ah ka bixiya su'aal la weydiiyo si loo helo xog loo baahanyahay iyadoo la dhaqan gelinaaayo Xeerkan

t) Si ula kac ah uga sameeya qoraal been ah xog looga baahanyahay sifo la xidhiidha Xeerkan ama xeer nidaamyadiisa;

j) Diida ama isaga oo aan haysan cudur-aar sharci ah ka hawl yaraysta ama u dhaqma si ku lid ah Xeerkan ama Xeer-nidaamyadiisa, wuxuu galay fal dembiyeed uu ku mutaysanaayo ganaax aan ka badnayn **Sh.300,000** ama xaddig aan ka badnayn sadex bilood ama labadaba.

2. Qofna laguma soo Oogi karo dembi ciqaabeed iyadoo loo cuskanaayo Xeerkan haddii aanay cabasho qoraal ihi ka soo bixin agaasimaha ama sarkaal kale oo loo awood siiyey.

Qodobka 10aad
Guddida la talinta staatistikada
(Statistical advisory committee)

Waxaa la samaynayaa Guddida La Talinta Istaatistikada oo uu gudoomiye u yahay agaasimaha guud kana kooban xubnaha soo socda:

1. Agaasimaha Guud ee Wasaaradda Qorshaynta iyo horumarka Qaranka
2. Guddoomiyaha Bangiga Dhexe;
3. Agaasimaha Guud ee Wasaaradda Maaliyadda;
4. Agaasimaha Guud ee Wasaaradda Warfaafinta;
5. Agaasimaha Waaxda Qorshaynta ee Wasaaradda Shaqada iyo Arrimaha Bulshada;
6. Agaasimaha Waaxda Qorshaynta ee Wasaaradda Waxbarashada iyo tacliinta sare;
7. Agaasimaha Waaxda Qorshaynta ee Wasaaradda Beeraha;
8. Agaasimaha Waaxda Qorshaynta ee Wasaaradda Kaluumaysiga iyo Khayraadka Badda;
9. Agaasimaha Waaxda Qorshaynta ee Wasaaradda Ganacsiga, Wershadaha iyo Dalxiiska;
10. Agaasimaha Guud ee Hay'adda Shaqaalaha Dawladda;
11. Wakiil ka socda Jaamacadaha Dalka;
12. Agaasimaha Waaxda Istaatistikada ee Wasaaradda Qorshaynta iyo Horumarka Qaranka;
13. Wakiil ka socda Ururada Bulshada Rayidka ah.

Guddidu waxay Dib u eegis ku samaynaysaa Xeerarka ay diyaariso Wasaaradu ee waafaqsan sharcigan ee u baahan ansixinta golaha wasiirada iyo baarlamanka.

Guddidu waxay isla markaa isku duweysaa oo isku dubaridaysaa dadaalka loogu jiro ururinta iyo kalagurka macluumaadka istaatistikada.

Guddidu waxay Si gaar ah u gudanaysaa arrimaha soo socda:

a) Ansixinta qorsheyaasha istaatistikada ee fog ee la xidhiidha arimaha dhaqaalaha iyo bulshada, qorsheyaasha sanadlaha aha ee ay diyaariyaan Wasaarada iyo xubnaha kale ee Dawladdu;

b) Xidhiidhinta hawlaha istaatistikada ee ka socda JSL.

c) Go'aaminta kala mudnaanta daraasadaha istaatistikada, sahaminta iyo tirakoobka dadka iyadoo la tixgelinaayo

baahiyaha kala duwan iyo qorsheyaasha xubnaha kale ee Dawladda;

d) Isku jaangoynta aragtida iyo ereyada istaatistikada ee laga isticmaalo dalka Jamhuuriyadda Somaliland, iyo kormeerka dhaqangelinta soo jeedimaha caalamka ee la xidhiidha arimahaas.

e) Qeexidda habraaca hawlgalada istaatistikada iyo habka farsamo ee loo diyaariyo loona daabaco natiijooyinka istaatistikada si kor loogu qaado tayada iyo dhakhso soo saarida istaatistikada rasmiga ah.

f) Dib u eegista kharashyada ku baxa hawlgalada istaatistikada ee ay xubnaha dawladdu sameeyaan iyo talo u soo jeedinta cidda ay khusayso

g) Dhiirigelinta cilmi baadista iyo daraasadaha istaatistikada ee ku saabsan aagag iyo heerar kala duwan; Ka hawlgalka kor uqaadida wacyigelinta istaatistikada si loo xaqiijiyo diyaarinta dad innagu filan oo aqoon u leh istaatistikada

h) Ansixinta daabacaada natiijooyinka rasmiga ah ee istaatistikada ee ku soo baxa qoraalada xililaha ah ama khaaska ah, marka laga reebo natiijooyinka ay guddidu u aragto in ay yihiin sir. Gudidu waxay talo ka raadin kartaa khubaro kala duwan taas ku xidhan marba arinka ay gacanta ku hayso.

CUTUBKA 5AAD
QODOBADA UGU DAMBEEYA
(Final Provisions)

Qodobka 11aad
Awood wax ka bedelka liistada staatistikada cayiman
(Power to amend *schedule*)

Wasiirku wuxuu digreeto uu ku daabaco Faafinta Rasmiga ah ee dawladda ka soo saari karaa wax ka bedelka Liistada cayiman (*Schedule*) ee Xeerkan ku lifaaqan.

Qodobka 12aad
Xeer nidaamiye
(Regulations)

Wasiirku wuxuu digreeto uu ku daabaco Faafinta Rasmiga ah ee dawladda ka soo saari karaa Xeer-Nidaamyo lagu dhaqangelinaayo Xeerkan.

Qodobka 13aad
Tirtirid
(Repeal)

Waxaa la tirtiray dhammaan Sharci kasta iyo qodobo kasta oo ka soo horjeeda ama aan la socon Karin Xeerkan.

Qodobka 14aad
Daqan galka
(Coming into force)

1. Xeerkan waxaa la gelinayaa diiwaanka sharciyada, Waxaana lagu daabacayaa faafinta rasmiga ah.

2. Wuxuu dhaqan geleyaa maalinta ka dambaysa taariikhda uu ku soo baxo faafinta rasmiga ah

3. Qof walba waxaa waajib ku ah in uu dhowro Xeerkan, dadka kelena hubiyo in ay ilaaliyaan sida sharci kasta oo jamhuuriyadda Somaliland leedahay

Shaxda Lifaaq 'B'
(SCHEDULE 'B')

ISTATISTICAKADA CAYIMAN
(*DESIGNATED STATISTICS*)

1. Tirada dadka iyo guryaha(*population and Housing)*
2. Dhoofka – gelid iyo bixid(*Immigration and Emigration).*
3. Dhalashada, dhimashada, guurka iyo furniinka*(birth, death, marriagesand Divorces).*
4. Cudurada faafa, tamar darrada iyo arimaha kale ee la xidhiidha caafimaadka,*(epidemiology, morbidity and related health statistics*)
5. Muruqmaalka,shaqaynta, shaqola'aanta, iyo arimaha kale ee xidhiida shaqada.(*manpower, employment, unemployment and other matters about labour)*
6. Xoolaha *(Livestock).*
7. Beeraha, oo ay ku jiraan kuwa khudrada, dhirta, caanaha iyo kalumaysigu (*agriculture, including horticulture, forestry, dairy and fishing)*
8. Waraabka, iyo soo saarka biyaha (*irrigation and Water Supply).*
9. Lahaanshaha dhulka iyo isticmaalkiisa (*land tenure and utilization)*
10. Macdan soo saarista, dhagax qodida *(mining and quarrying).*
11. Xogta saadaasha hawada (*Meteorological data).*
12. Wershadaha (*Manufacturing*).
13. Farshaxanka, iyo wax soo saarka farsamyaqaanada reer miyiga (*handicraft and rural industries*)
14. Dhismeyaasha iyo wixii la xidhiidha *(construction and allied activities).*
15. Shidaalka iyo korontada(*fuel adn power*).
16. Gaadiidka (dulka, badda iyo hawada) iyo Isgaadhsiinta ((*Transport-land, air and sea,, and communication)*

17. Ganacsiga gudaha iyo ka dibadaba *(internal and external trade).*

18. Waxbarashada *(Education).*

19. Cisbitaaladda, kilinkyada, farmasiiyada iyo cusbitaalada dhimirka*(hospitals,dispensaries,clinics and mental institutions).*

20. Adeegyada bulshada, ganacsiga, madadaalada, ciyaaraha iyo adeegyada gaarka ah (*community, business, recreational, and Personal Services).*

21. Mushaharooyinka billaha, mushaharka yoomiyaha ah, gunada, fiiga, iyo lacag-biximaha kale ee lagu helo hawlqabad adeegyo *(salaries, wages, bonuses, fees, and other payments for services rendered).*

22. Dakhliga, Lacagaha la xoogsado, faa'iidada iyo dulsaarka *(income, earnings, profits and interests).*

23. Wax soo saarka, keydka, iibka, qaybinta iyo faah faahin ku saabsan adeegyada *(output, stocks, sales and deliveries and details relating to services rendered)*

24. Qaab dhismeedka maal gashiga (*Capital Formations).*

25. Baananka, caymiska iyo maaliyada (dawlad iyo gaar) (*Banking, insurance, finance (public and private)*

26. Ascaarta, kirooyinka iyo qiimaha nolosha *(price, rents and cost of iiving)*.

27. Kharashka ku baxa qofka iyo daboolka baahiyaha nololeed *(Personal expenditure and consumption)*

28. Caddaaladda, dembiyada, iyo jeelasha *(justice, crimes, and prisons).*